

Varangerhalvøya
nasjonalparkstyre

Møteinnkalling

Utvalg:	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra
Møtested:	E-postmøte,
Dato:	16.05.2025
Tidspunkt:	08:00

Eventuelt forfall må meldes snarest til nasjonalparkforvalter. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv- saksnr
ST 29/25	Registrering av deltakere, beslutningsdyktighet		
ST 30/25	Godkjenning av innkalling og saksliste, valg av godkjenner protokoll		
ST 31/25	Behandling av søknad om jakteksperiment for lirype i jaktfelt VAD2 og NES 2 på Finnmarkseiendommen - Varangerhalvøya nasjonalpark		2025/4623
ST 32/25	Eventuelt		

ST 29/25 Registrering av deltakere, beslutningsdyktighet
ST 30/25 Godkjenning av innkalling og saksliste, valg av godkjenner protokoll

Arkivsaksnr: 2025/4623-3

Saksbehandler: Geir Østereng

Dato: 16.05.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Vårnjárgga álbmotmeahccestivra	31/25	16.05.2025

Behandling av søknad om jakteksperiment for lirype i jaktfelt VAD2 og NES 2 på Finnmarkseiendommen - Varangerhalvøya nasjonalpark

Det vises til søknad fra NINA 03.05.2025 «Søknad om jakteksperiment med lirype i jaktfeltene VAD2 og NES2. Søknad om en prøveperiode i 2025.

Forvalters innstilling

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre gir dispensasjon fra verneforskriften jamfør Naturmangfoldlovens § 48 til at skissert jaktforsøk for liryper kan skje i en prøveperiode i 2025 innen Varangerhalvøya nasjonalpark i de deler av jaktfeltene som overlapper med verneområdet VAD 2 og NES2.

Vilkår

En forutsetning første forsøksåret er at av de to jaktfeltene settes VAD2, som har minst overlappende lirypehabitat innen nasjonalparken – til mindre restriktiv forvaltningspraksis i 2025 (færrest reguleringer) og NES2 som har mest andelsmessig overlappende lirypehabitat med nasjonalparken som normal forvaltningspraksis, og ikke omvendt.

Det forutsettes at søker følger utvikling i jakttrykk via antall løste aktiverte jaktkort for det enkelte jaktfelt tidlig i jakta.

Det ønskes at det samtidig innhentes mer kunnskap om forskjeller i grupper av jegere. Relevante data det kan være nyttig å vite mer om er:

- om jeger jakter i egen bostedskommune, er fra nabokommune eller er tilreisende
- om jeger har jaktet i samme jaktfelt før
- antall timer jaktet per aktiverte jaktdag i jaktfeltene av den enkelte jeger,
- andel av dag jaktet i lirypeterreng eller fjellrypeeterreng
- om man har jaktet med eller uten hund

Styret vil ta stilling til forlengelse av prosjektet i skissert total periode 2026 – 2032 når evaluering av første året er gjort.

Det legges vekt på at prosjektet vil bidra til å øke kunnskapen av effekten av jakt på rypebestandene, og hvordan varierende bestand av ryper, smågnagere og rovdyr har betydning det enkelte år og værforhold. Dette har nytteverdi for nasjonalparkforvaltningen da enkeltarter har rype i sin diett.

Saksopplysninger (søknad er klippet inn i saken)

Søknad jakteksperiment med lirype i jaktfeltene VAD2 og NES2

Bakgrunn

Ryper og andre bakkehekkende fugler er i tilbakegang i mange nordlig områder. Samtidig er de av spesiell interesse for samfunnet og forvaltninga som populære høstbare arter. Nyere forskning viser at rypebestandene har hatt en kraftig tilbakegang i et 100-års perspektiv og det er forventet at rypene går en utfordrende framtid i møte. Studier fra 90-tallet viser at jakt har liten negativ påvirkning på rypebestanden gitt at høstingsnivåene ikke blir for store. Gitt de nye belastningene rypebestanden står overfor er det behov for å oppdatere denne kunnskapen om effekten jakt for å sikre at dagens jaktforvaltning er innenfor grensene av hva bestandene tåler.

Rypa er en art midt i næringsnett og blir kraftig påvirket av rovdyr og smågnagerbestandene (gjennom at de deler rovdyr, slik at rypene blir sparte når det er mange smågnagere tilgjengelig). Selv om det er sannsynlig at tilleggsbelastningen jakt påfører rypene varierer avhengig av hvor mange ryper, smågnagere og rovdyr det er, samt hvordan værforholdene har vært har ikke dette tidligere blitt undersøkt. Finnmark står nå i en særstilling når det gjelder økosystemovervåking etter at klimaobservasjonssystemet COAT (www.coat.no) ble sikret langsiktig finansiering fra KLD fra 2024. Gjennom dette programmet overvåkes smågnagere og rovdyrbestanden i store deler av Finnmark. Den mest intensive overvåkingen foregår på Varangerhalvøya.

For å sikre at rypejakten regulerer innenfor bestandens bæreevne er det nødvendig at forvaltninger er adaptiv. Adaptiv forvaltning er tuftet på at effektene av reguleringer (f.eks. høstingsnivåer i villtbestander) evalueres regelmessig ved hjelp av forskningsmetodikk. Gullstandarden for robust effektevaluering i adaptiv forvaltning oppnås når ulike reguleringer (f.eks. høstingsnivåer) prøves ut etter eksperimentelle design. Tidligere i år fikk vi bevilget midler til et prosjekt fra Landbruksdirektoratet – Lirypeforvaltning i klimaendringenes tidsalder - hvor vi ønsker etablere et slikt eksperiment for å undersøke hvilken effekt jakt har på rypebestandene i dag og hvordan dette varierer med hvor mange ryper, smågnagere og rovdyr som finnes og hvordan været har vært.

Gjennomføring

Hoveddelen av prosjektet vil gjennomføres utenfor nasjonalparken, hvor vi i nært samarbeid med Finnmarkseiendommen (FeFo) og jegerne vil innføre ulik jaktforvaltning i ulike jaktfelt. Til eksperimentet vil vi bruke 3 jaktfelt i Vest-Finnmark, 3 i Indre-Finnmark og 3 i Øst-Finnmark. Fordi vi har spesielt detaljert overvåking av økosystemet på Varangerhalvøya ønsker vi at jaktfeltene i øst ligger der. Vi etablerte allerede i fjor ekstra linjetransekter for å få sikrere bestandsestimater for lirype i disse områdene. To av jaktfeltene på Varangerhalvøya som er tenkt brukt i eksperimentet ligger delvis inne i nasjonalparken. Dette gjelder NES2 (24% av jaktfeltet ligger i nasjonalparken) og VAD2 (30% av jaktfeltet ligger i nasjonalparken). For VAD2 vil store deler av arealet inne i nasjonalparken ikke være egnet lirypehabitat og vil i så måte bli lite påvirket av eksperimentet. For NES2 er store deler av arealet som ligger inne i nasjonalparken egnet lirypehabitat.

Det er tidligere gjennomført høstingseksperiment for liryper i Norge med fokus på å evaluere effekten av ulike høstingsnivå (uttak av en gitt prosentandel av bestanden). Vi mener det vil være en bedre tilnærming å heller evaluere effekten av ulike forvaltningspraksis, med fokus på verktøyene forvaltninga bruker i dag (dvs. antall jaktdager som tillates, samt dagskvoter og sesongkvoter). Derfor ønsker vi at hver av de tre jaktfeltene i hver region fordeles mellom normal, mer restriktiv og mindre restriktiv forvaltningspraksis. Et mål for et slikt eksperiment er at alle jaktfeltene i løp av en periode vil gå gjennom alle nivåene. For jaktfeltene delvis inne i nasjonalparken foreslår vi at VAD2 starter med mindre restriktiv forvaltningspraksis i 2025, mens NES2 for normal forvaltningspraksis i 2025. Etter jakt sesongen vil vi evaluere hvordan eksperimentet har fungert i praksis, hvilke kontraster vi har oppnådd mellom de ulike jaktfeltene og vurdere hvordan vi skal fortsette neste år. Dette følger tankegangen i adaptiv forvaltning, hvor man kontinuerlig oppdaterer kunnskapsgrunnlaget og endrer tiltakene man gjennomfører.

Jaktfeltene NES2 og VAD2 estimeres i dag til å ha uttaksnivå på mellom 3 og 14% av bestanden. Disse estimatene er beregnet ved å ta estimert andel lirypehabitat i hver av jaktfeltene (77% av arealet for NES2 og 74% av arealet for VAD2; Pedersen m.fl. 2012) og gange med estimert gjennomsnittlig lirype tetthet i Øst-Finnmark fra hønsefulgportalen ([Hønsefulgportalen](#)). Høstingsnivåene i disse jaktfeltene ser altså ut til å ligge innenfor det som antas å være bærekraftig forvaltning i dag. Som en del av dette prosjektet vil vi utvikle en ny lirypehabitatmodell for hele Finnmark hvor vi vil beregne tetthet for ulike habitattyper og bruke dette til å anslå hvor mange liryper som finnes i hvert jaktfelt. Vi er sikre på at dette vil gi mer presis estimering av uttaksnivå.

Tabell 1: Oversikt over uttaksnivåene for lirype i jaktfeltene NES2 og VAD2 i de siste 7 jaktårene. Tabellen viser også gjeldende dagskvote for liryper og sesongkvoter for henholdsvis lokale og tilreisende jegere. Sesongkvoten inkluderer også fjellryper.

Jaktår	Uttaksnivå NES2	Uttaksnivå VAD2	Dagskvote	Sesongkvote (lokale/tilreisende)
2024/25	11	8	4	40/20
2023/24	6	5	6	50/25
2022/23	5	3	6	50/25
2021/22	13	5	4	25/15
2020/21	14	8	3	20/10
2019/20	8	4	3	30/20
2018/19	9	6	4	Ingen kvote

I begge de aktuelle jaktfeltene står lokale jegere for største delen av jaktuttaket selv om andelen er større i VAD2 enn i NES2 (tabell 2). Vi tolker dette som at det er liten risiko for at jaktfeltene får veldig stor innfluks av tilreisende jegere selv om man skulle ha en mindre restriktiv forvaltning. For å oppnå en reduksjon i uttaket med restriktiv forvaltning kan det bli aktuelt å også begrense jaktuttaket til lokale jegere.

Tabell 2: Oversikt over andelen av jaktuttaket i jaktfeltene NES2 og VAD2 som gjøres av lokale jegere

Jaktår	Uttak lokale NES2	Uttak lokale VAD2	Dagskvote	Sesongkvote (lokale/tilreisende)
2022/23	0.739	0.905	6	50/25
2021/22	0.822	0.874	4	25/15
2020/21	0.643	0.846	3	20/10
2019/20	0.737	0.924	3	30/20

Mulige effekter

Ved å innføre mindre restriktiv forvaltning enn dagens praksis må man anta at høstingsnivåene vil øke. I første omgang vil dette skje i VAD2 hvor lirypeområdene i stor grad ligger utenfor

nasjonalparken. Det er ventet at dette vil ha små konsekvenser for dyrelivet i området. Rødrevene på Varanger har i liten grad ryer i mageinnholdet når de skytes (Ehrich 2024). Studier som har undersøkt diett hos fjellrev finner også i liten grad ryer i deres diett (Elmhagen m.fl. 2000, Elmhagen m.fl. 2002). Vi er kjent med at jaktfalk kan hekke i begge disse områdene, men tror disse i liten grad blir påvirket. Det er ikke grunn til å vente at lirypebestanden vil bli drastisk påvirket av dette eksperimentet. I snitt for de 3 jaktfeltene som inngår vil situasjonen være uendret fra normal jaktforvaltning. Selv om liryer er et veldig viktig byttedyr for dem er det kjent fra Island at jaktfalken kan ha jaktområdene sine opptil 30km fra reirplassen (Olafur Nielsen personlig meddelelse), altså vil de også jakte utenfor jaktfeltene hvor de har sine hekkelokalteter. Vi følger både fjellrev og jaktfalkbestanden på Varanger nøye og vil etter jaktåret 2025/26 kunne evaluere hvordan dette har fungert og dermed grundigere kunne anslå eventuelle konsekvenser.

Varighet

Målsettingen er at prosjektet skal vare i 6 år (2025 - 2030). Vi søker om en prøveperiode på ett år (2025), hvorpå vi mer presist kan evaluere hvordan eksperimentet har fungert og nasjonalparkstyret basert på dette på nytt kan ta stilling til om de ønsker å gi tillatelse til de siste 5 årene.

På bakgrunn av ovenstående beskrivelse søker jeg om tillatelse til å innlemme jaktfeltene NES2 og VAD2 i høstingseksperimentet for liryer som startes opp i Finnmark i 2025.

For utfyllende opplysninger ta kontakt med prosjektleder (tlf. 97657321, epost: eivind.kleiven@nina.no).

Med vennlig hilsen

Eivind Flittie Kleiven
Prosjektleder

Referanser:

Ehrich, D., 2020, Fjellrevmodul COAT Finnmark: Rapport for 2023, [Rapport COAT Varanger Fjellrevmodul 2023.pdf](#)

Elmhagen, m.fl. 2000, Food-niche overlap between arctic and red foxes, *Can. J. Zool.* 80: 1274–1285

Elmhagen, m.fl. 2002, The arctic fox (*Alopex lagopus*): an opportunistic specialist, *J.Zool.*, 251, 139-149

Pedersen, Å.Ø. m.fl. 2012. Habitatmodell for lirype i Finnmark – NINA Rapport 845, 36 s.

Vurdering av søknaden

Regler og retningslinjer for saksbehandlingen

Naturmangfoldloven, verneforskrift og retningslinjer

Søknaden er behandlet etter verneforskriften for Varangerhalvøya nasjonalpark og naturmangfoldloven (NML). Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter utgitt av Miljødirektoratet er også lagt til grunn.

Verneforskriften for Varangerhalvøya Nasjonalpark sier Verneformål

Formålet med Varangerhalvøya Nasjonalpark er å bevare et stort i det vesentlige urørt naturområde, tilnærmet fritt for tekniske inngrep, som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander. I dette inngår blant annet å bevare den mest arktisk pregete del av fastlands-Norge med spesielle landformer og avsetninger etter istida, et

plante- og dyreliv med østlige og arktiske innslag, et kjerneområde for fjellrev og unike samiske kulturminner.

I sone A er det avgrenset et særlig viktig myr- og våtmarksområde med stor vitenskapelig betydning som referanseområde og med egenart i form av mange småvann og myrdammer. Området gir leveområder for en rik og variert fauna av våtmarksfugl, også trua arter. Området er svært viktig for sædgås og dverggås.

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

- Verneforskriftens § 3, punkt

3.1 Vern av dyrelivet

Dyrelivet, også hi, reir, hekke-, yngle- og gyteplasser er fredet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land og i vatn er forbudt.

3.2 Bestemmelsen i punkt 3.1 er ikke til hinder for:

- a. Jakt etter viltloven eller etter reindriftingsrettens regler, med unntak av i sone A hvor jakt er forbudt fra og med 5. mai til og med 9. september.
- b. Fiske etter lakse- og innlandsfiskloven eller etter reindriftingsrettens regler.

I sone A er slipp av hund forbudt fra og med 5. mai til og med 9. september.

Verneforskriften gir ikke unntak for slike tilfeller hvor man enkeltår forsøksmessig skal tillate noe høyere jakttrykk ved ordinær jakt enn hva man gitt dagens kunnskap for øvrig ville ha gjort.

Jaktkvoteordning per dag og begrensning på antall tilreisendes adgang til jaktfelt baserer seg på skjønn, basert på takseringer på hele Finnmarkseiendommen og nivå basert på foreliggende kunnskap hos Finnmarkseiendommen.

Nasjonalparkstyret har ikke hittil vært involvert i å fastsette akseptable høstingsnivå for nasjonalparken ved dagens generelle praksis relatert til evt. hvordan for høye høstingsnivå i rypejakta, indirekte kan påvirke næringstilgangen til andre arter som også lever av ryper.

Da forsøket i kortere perioder kan påvirke størrelsen på rypebestanden negativt innen nasjonalparken, og arter som for øvrig lever her som nasjonalparken skal ivareta ansees tiltaket som søknadspliktig. Tiltaket er organisert og kan ha påvirkning på viltbestandene.

Saken må vurderes jamfør unntaksbestemmelsene for verneforskrifter i Naturmangfoldlovens § 48.

Arbeid i forvaltningsplanen pågår og retningslinjer relatert til forskning ved saker jamfør Naturmangfoldlovens § 48 er ikke klar, og miljødirektoratets veileder legges til grunn for dagens praksis.

Med hjemmel i lovens § 48 kan forvaltningsmyndigheten gjøre unntak fra vernevedtaket dersom det ikke strider mot verneformålet, og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. Denne bestemmelsen er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.

Saken vurderes jamfør bestemmelsen «forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernevedtaket dersom det ikke strider mot verneformålet, og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig.» Begge kravene må være oppfylt for å kunne gi dispensasjon.

Det er også egne føringer for søknader som angår forskning mht. ulemper og fordeler.

Naturfaglig beskrivelse av området

For småviltjaktfelt NES 2 har arealet 77% rypehabitat og omfatter syddelen av Sone A i nasjonalparken. 24% av arealet er innen nasjonalparken av jaktfeltet. Disse områdene er myrområder med små vatn, tuemyr og meget gode lirypeområder. Området er svært viktig for våtmarksfugl og har egne regler for slipp av hund med båndtvang frem til 9. september. Området vest for Bergebyvatn er viktig for mytende og hekkende sædgjess og også dverg gjess mellomander i området.

Kart over jaktfeltene – tynn grønn strek angir nasjonalparkgrensen

For småviltjaktfelt VAD2 har 74% av arealet rypehabitat, hvorav 30% av hele jaktfeltet er innen nasjonalparken. Liten andel av arealet i nasjonalparken for VAD2 er lirypeterreng i dette jaktfeltet, og er heller fjellrypeeterreng. Delen innen nasjonalparken er hovedsakelig fjell og lite produktive områder, med lite vegetasjon og høyereliggende i de områder det er minst jakttrykk.

Vedlegg:

- 1 Søknad - Varangerhalvøya nasjonalpark - jakteksperiment med lirype - bruk av jaktfelt VAD2 og NES2 - evaluering av effekten av jakt - NINA / UIT COAT**
- 2 Søknad om jakteksperiment i nasjonalpark v2.docx**

Naturmangfoldlovens § 7

Vurdering jamfør naturmangfoldlovens § 8-12

Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.

§ 8.(kunnskapsgrunnlaget Nml. 8 -12)

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

Kunnskapen i saken vurderes som god relatert til de fleste punkter i søknaden jamfør Naturmangfoldlovens § 8. Finnmarkseiendommen har vist til statistikk som synes pålitelig mht. bærekraftige uttaksnivåer hittil, når det største uttaket skjer i lirypejakten og man regulerer adgang for tilreisende med begrensning av jaktkortsalg, samt dagskvote og sesongkvote. Uttaket har vært bærekraftig hittil. Kunnskapen om fjellrevens diett vinterstid som også lever i området, særlig i dårlige smågnagerår kunne vært bedre.

§ 9 (føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Vurdering

Forsøket vil enkeltår kunne bidra til at høsting av lirype gir noe høyere uttaksnivå enn hva de ellers ville vært ved den ordinære reguleringen av jakten ved kvoter og antall jaktkort for tilreisende. Særlig i dårlige produksjonsår for ryper ved nedadgående bestander kan for høyt jakttrykk ha potensiell negativ betydning.

Andre år i 6 års-perioden vil jaktfeltet få lavere høstingsrater, som vil være til gunst for naturmangfoldet. Med hensyn til føre-var prinsippet er det viktig å vurdere om forsøket kan bidra til å drive lirypebestanden under et kritisk nivå slik at de ikke tar seg opp igjen, eller det vil ta lang tid. Dette vil være negativt for områdene som også ligger innen nasjonalparken og dyreliv for øvrig som også er avhengig av ryper i dietten. Det bør stilles vilkår til at man tilser at man ikke ved jaktens gang oppnår for høye høstingsrater.

§ 10.(økosystemtilnærming og samlet belastning)

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

I VAD 2 er det et begrenset tiltak som neppe påvirker nasjonalparken ved dyrelivet, da de fleste jegerne jakter på liryper, og ikke så mye på fjellryper innen nasjonalparken. Studiet bør kartlegge dette. Færre restriksjoner under jakten vil neppe føre til en stor tilstrømning av flere jegere enn ellers. Det er ellers få forstyrrelser i nasjonalparken i dette området. Det er tilrettelagt tursti til Nattfjelldalen som medfører noe mer ferdsel enn ellers, men trafikken er mest før jakten.

I NES 2 er det lite aktiviteter som pågår som kan medføre at den samlede belastningen blir for stor i selve nasjonalparken. Småviltjakten pågår mest intenst i 2-3 uker fra 10 september. Det går en snøskuterløype og barmarksløype parallelt med vernegrensen som gjør at området er populært i rypejakt, særlig høst ved at det etableres jaktleire ved barmarksløypa og jakttrykk antas for å være relativt høyt første jaktuka, men disse jakter også utenfor nasjonalparken. Området har også mange installasjoner fra COAT prosjektet som til dels preger landskapet som da følges opp av forskere jevnlig, men det ligger da like utenfor nasjonalparken. Bergebyvatnet er et populært isfiskevatn. At fjellrevhi i randsonen av nasjonalparken ikke okkuperes kan tilsi at menneskelig aktivitet er for høy til at arten velger å yngle her, mens de kjente hiene i nasjonalparken lenger øst har aktivitet. I dette jaktfeltet er det potensiale for noe høyere tiltrekning av særlig tilreisende jegere, da det er kjent som et godt jaktfelt, og jegere som jakter her benytter nok også flere dager når de først drar til jaktfeltets midtre og øvre områder. Fra snøfall i november til åpning av skuterløyper i februar er det svært liten aktivitet i området.

Av for øvrig økosystempåvirkning kan periodevis bestandsnedgang av lirype, som effekt av jaktforsøket ha potensiell betydning for arter som fjellreven og jaktfalken. Jaktfeltet har flere hi og territorier for fjellrev. Det er indikasjoner på at rypa er en del av dietten for fjellrev vinterstid, og kan ha noe større betydning i år det er lite smånagere, eller det ikke er reinkadavere tilgjengelig. Betydning for rødrev av forsøket ilegges ikke vekt da det er en art man ønsker å begrense i området av hensyn til fjellrevbestanden. For tiden er jervebestanden tilnærmet borte og vi kan anta at tilgang til reinkadaver i høyfjell for fjellreven er noe lavere enn før. Det er vinterstid trolig noe tilgang til selvdøde rein og for øvrig noe rein predatert av kongeørn. Et ustabilt klima med ising gjør at smånagerne kan bli vanskeligere tilgjengelig ved at det er skarelag i lengre deler av vinteren. Av dette er det behov for mer kunnskap om rypejaktens effekter på den helhetlige bestanden. Den samlede belastningen vurderes ikke for stor.

Naturmangfoldlovens §11 (*kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver*)

Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.

Tiltaket er lite relevant foruten at det forventes at det avsettes ressurser til å følge utvikling av tilreisende, aktiverte jaktkort og fangstutbytte de to første jaktukene mht. å evaluere at ikke jaktinnsatsen blir for høy.

Naturmangfoldlovens §12 (*miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder*)

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere,

nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater

Noe av årsaken til at man ønsker akkurat dette jaktfeltet i NES 2 som forsøksfelt er at UIT COAT har etablert et overvåkningssystem med lyttestasjoner for ryer og overvåker økosystemet for øvrig med værstasjoner i deler av jaktfeltet etc. Her ligger det til rette for å evaluere forsøket også mht. værforholds påvirkning på bestandene.

Man bør samtidig innhente flere parametere fra jegergruppen for å tilse at man får en bred tilnærming for å øke kunnskapen om jakten, og evt. undergrupper av jegere. Dette vil kunne gi mer presis informasjon om jaktinnsatsen, og hvordan den eventuelt kan reguleres. Antall timer jaktet er en relativ per aktiverte jaktkort per dag er et sentral parameter man bør ha oversikt over.

Vurdering av dispensasjon til vitenskapelige formål

Søknaden angår dispensasjon til vitenskapelig formål, og verneforskriftens generelle unntaksbestemmelse gjelder ikke lenger, og slike saker skal da vurderes etter § 48 *første alternativ* som åpner for unntak dersom det *“ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig”*.

Veileder til behandling av søknader om dispensasjon i verneområder under tema til vitenskapelige formål sier;

I vurderingen av om dispensasjon skal gis må nytten av et forskningsprosjekt vurderes opp mot omfanget av eventuelle inngrep eller tiltak og de ulemper forskningen ellers medfører. Det er først og fremst aktuelt å gi dispensasjon til tiltak når det er nødvendig for forskning.

Forskningsaktiviteter som ikke trenger å lokaliseres til et verneområde, bør imidlertid kanaliseres utenfor verneområdet. Det vitenskapelige motivet bak vernet vil kunne begrunne en mer liberal dispensasjonspraksis når det ikke er tale om etablering av faste anlegg (ny infrastruktur) eller terrenginngrep i verneområdene.

Som regel bør det gis dispensasjon for tiltak som bidrar til å fremme verneverdier. Det kan være aktuelt å stille vilkår om at forvaltningsmyndigheten skal få tilgang til resultatet av vitenskapelige undersøkelser, som ledd i å øke kunnskapen om området, jf. Naturmangfoldloven § 8.

I dette tilfellet kunne man ha hatt forsøksfelt i andre områder som ikke overlapper med nasjonalparken, men samtidig er det spesielle grunner til at det har ekstra nytteverdi å gjøre forsøk i de to aktuelle feltene. NES2 er et populært jaktfelt, som er kjent som et godt rypeområde. Ny kunnskap er relevant mht. å kjenne mer til effekt av jakttrykket som kan være høyt de første ukene, og dagens reguleringsmetoder. Prosjektet vil belyse effekten av jakten på den helhetlige rypebestanden som også pågår i nasjonalparken. Eventuelle negative påvirkninger for fjellrev vurderes til å bli bufret ved at det i nærliggende områder er foringsstasjoner for fjellrev. Fjellrev har vist seg i andre områder å kunne flytte på seg om mattilgangen blir lav for å oppsøke andre matkilder. Studier viser at tilgang til rype vinterstid neppe er en avgjørende faktor for bestandsutviklingen. Det er mål om å øke bestanden av fjellrev i Varanger.

Nytteverdi vurderes som større enn forventede ulemper for rypebestanden gjennom hele studieperioden. For forvaltningen av fjellrev og jaktfalk som utnytter rypene vil det

være til fordel med bedre kunnskap om bærekraftig nivå for jakt i området, og effekt av reguleringsmetoder.

Presedens vurderinger

Saken vurderes for å ha liten presedensfare. Det er spesielle årsaker til at man ønsker forsøket innen nasjonalparken, ved at det er etablert klimaovervåkning og økosystemovervåkning i det ene jaktfeltet. VAD2 er også «bynært» med mange lokale jegere, og skiller seg slik noe fra NES2.

Vurdering om det bør gis tillatelser

Forvalter kommer til at forsøket neppe vil ha nevneverdige konsekvenser for dyrelivet i nasjonalparken og ikke strider mot verneformålet, og ikke vil påvirke verneformålet nevneverdig. Forsøket bør benytte anledningen til å innhente mer kunnskap om jegergruppens innsats.

Fra: Eivind Flittie Kleiven[eivind.kleiven@nina.no]
Sendt: 03.05.2025 09:19:09
Til: Østereng, Geir[geir.ostereng@statsforvalteren.no]
Kopi: Jan Erik Knutsen[jan.e.knutsen@uit.no];
Tittel: Bruk av jaktfelt i Varangerhalvøyanasjonalpark til jakteksperiment

Hei,
Beklager veldig at denne ikke har kommet før. Jeg startet pappapermisjon denne uka, og det kombinert med at vi også laget et ekstra tidligvarsel for lirypene i Finnmark gjorde at uka ble ganske hektisk. Jeg vet ikke om dere nå rekker å se på det på mandag. Bare ring hvis noe er uklart.

Med vennlig hilsen

Eivind Flittie Kleiven

Forsker

Norsk institutt for naturforskning - NINA

Postadresse: Framsenteret, Postboks 6606 Langnes, 9296 Tromsø
Besøks/leveringsadresse: Hjalmar Johansens gate 14, 9007 Tromsø
+47 97657321 • www.nina.no

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre
c/o Statsforvalteren i Troms og Finnmark,
Postboks 700, 9815 Vadsø

Deres ref:
Vår ref: 475.1/2025
Sted: Tromsø
Dato: 3.5.25

Søknad jakteksperiment med lirype i jaktfeltene VAD2 og NES2

Bakgrunn

Ryper og andre bakkehekkende fugler er i tilbakegang i mange nordlig områder. Samtidig er de av spesiell interesse for samfunnet og forvaltninga som populære høstbare arter. Nyere forskning viser at rypebestandene har hatt en kraftig tilbakegang i et 100-års perspektiv og det er forventet at rypene går en utfordrende framtid i møte. Studier fra 90-tallet viser at jakt har liten negativ påvirkning på rypebestanden gitt at høstingsnivåene ikke blir for store. Gitt de nye belastningene rypebestanden står overfor er det behov for å oppdatere denne kunnskapen om effekten jakt for å sikre at dagens jaktforvaltning er innenfor grensene av hva bestandene tåler.

Rypa er en art midt i næringsnettet og blir kraftig påvirket av rovdyr og smågnagerbestandene (gjennom at de deler rovdyr, slik at rypene blir sparte når det er mange smågnagere tilgjengelig). Selv om det er sannsynlig at tilleggsbelastningen jakt påfører rypene varierer avhengig av hvor mange ryper, smågnagere og rovdyr det er, samt hvordan værforholdene har vært har ikke dette tidligere blitt undersøkt. Finnmark står nå i en særstilling når det gjelder økosystemovervåking etter at klimaobservasjonssystemet COAT (www.coat.no) ble sikret langsiktig finansiering fra KLD fra 2024. Gjennom dette programmet overvåkes smågnagere og rovdyrbestanden i store deler av Finnmark. Den mest intensive overvåkingen foregår på Varangerhalvøya.

For å sikre at rypejakten regulerer innenfor bestandens bæreevne er det nødvendig at forvaltninger er adaptiv. Adaptiv forvaltning er tuftet på at effektene av reguleringer (f.eks. høstingsnivåer i villtbestander) evalueres regelmessig ved hjelp av forskningsmetodikk. Gullstandarden for robust effektevaluering i adaptiv forvaltning oppnås når ulike reguleringer (f.eks. høstingsnivåer) prøves ut etter eksperimentelle design. Tidligere i år fikk vi bevilget midler til et prosjekt fra Landbruksdirektoratet – Lirypeforvaltning i klimaendringenes tidsalder - hvor vi ønsker etablere et slikt eksperiment for å undersøke hvilken effekt jakt har på rypebestandene i dag og hvordan dette varierer med hvor mange ryper, smågnagere og rovdyr som finnes og hvordan været har vært.

Gjennomføring

Hoveddelen av prosjektet vil gjennomføres utenfor nasjonalparken, hvor vi i nært samarbeid med Finnmarkseiendommen (FeFo) og jegerne vil innføre ulik jaktforvaltning i ulike jaktfelt. Til eksperimentet vil vi bruke 3 jaktfelt i Vest-Finnmark, 3 i Indre-Finnmark og 3 i Øst-Finnmark. Fordi vi har spesielt detaljert overvåking av økosystemet på Varangerhalvøya ønsker vi at jaktfeltene i øst ligger der. Vi etablerte allerede i fjor ekstra linjetransektorer for å få sikrere bestandsestimater for lirype i disse områdene. To av jaktfeltene på Varangerhalvøya som er tenkt brukt i eksperimentet ligger delvis inne i nasjonalparken. Dette gjelder NES2 (24% av jaktfeltet ligger i nasjonalparken) og VAD2 (30% av jaktfeltet ligger i nasjonalparken). For VAD2 vil store deler av arealet inne i nasjonalparken ikke være egnet lirypehabitat og vil i så måte bli lite påvirket av eksperimentet. For NES2 er store deler av arealet som ligger inne i nasjonalparken egnet lirypehabitat.

Det er tidligere gjennomført høstingseksperiment for liryper i Norge med fokus på å evaluere effekten av ulike høstingsnivå (uttak av en gitt prosentandel av bestanden). Vi mener det vil være en bedre tilnærming å heller evaluere effekten av ulike forvaltningspraksis, med fokus på verktøyene forvaltninga bruker i dag (dvs. antall jaktdager som tillates, samt dagskvoter og sesongkvoter). Derfor ønsker vi at hver av de tre jaktfeltene i hver region fordeles mellom normal, mer restriktiv og mindre restriktiv forvaltningspraksis. Et mål for et slikt eksperiment er at alle jaktfeltene i løp av en periode vil gå gjennom alle nivåene. For jaktfeltene delvis inne i nasjonalparken foreslår vi at VAD2 starter med mindre restriktiv forvaltningspraksis i 2025, mens NES2 for normal forvaltningspraksis i 2025. Etter jakt sesongen vil vi evaluere hvordan eksperimentet har fungert i praksis, hvilke kontraster vi har oppnådd mellom de ulike jaktfeltene og vurdere hvordan vi skal fortsette neste år. Dette følger tankegangen i adaptiv forvaltning, hvor man kontinuerlig oppdaterer kunnskapsgrunnlaget og endrer tiltakene man gjennomfører.

Jaktfeltene NES2 og VAD2 estimeres i dag til å ha uttaksnivå på mellom 3 og 14% av bestanden. Disse estimatene er beregnet ved å ta estimert andel lirypehabitat i hver av jaktfeltene (77% av arealet for NES2 og 74% av arealet for VAD2; Pedersen m.fl. 2012) og gange med estimert gjennomsnittlig lirype tetthet i Øst-Finnmark fra hønsefulgportalen ([Hønsefulgportalen](#)). Høstingsnivåene i disse jaktfeltene ser altså ut til å ligge innenfor det som antas å være bærekraftig forvaltning i dag. Som en del av dette prosjektet vil vi utvikle en ny lirypehabitatmodell for hele Finnmark hvor vi vil beregne tetthet for ulike habitattyper og bruke dette til å anslå hvor mange liryper som finnes i hvert jaktfelt. Vi er sikre på at dette vil gi mer presis estimering av uttaksnivå.

Tabell 1: Oversikt over uttaksnivåene for lirype i jaktfeltene NES2 og VAD2 i de siste 7 jaktårene. Tabellen viser også gjeldende dagskvote for liryper og sesongkvoter for henholdsvis lokale og tilreisende jegere. Sesongkvoten inkluderer også fjellryper.

Jaktår	Uttaksnivå NES2	Uttaksnivå VAD2	Dagskvote	Sesongkvote (lokale/tilreisende)
2024/25	11	8	4	40/20
2023/24	6	5	6	50/25
2022/23	5	3	6	50/25
2021/22	13	5	4	25/15
2020/21	14	8	3	20/10
2019/20	8	4	3	30/20
2018/19	9	6	4	Ingen kvote

I begge de aktuelle jaktfeltene står lokale jeger for største delen av jaktuttaket selv om andelen er større i VAD2 enn i NES2 (tabell 2). Vi tolker dette som at det er liten risiko for at jaktfeltene får veldig stor innfluks av tilreisende jegere selv om man skulle ha en mindre restriktiv forvaltning. For å oppnå en reduksjon i uttaket med restriktiv forvaltning kan det bli aktuelt å også begrense jaktuttaket til lokale jegere.

Tabell 2: Oversikt over andelen av jaktuttaket i jaktfeltene NES2 og VAD2 som gjøres av lokale jegere

Jaktår	Uttak lokale NES2	Uttak lokale VAD2	Dagskvote	Sesongkvote (lokale/tilreisende)
2022/23	0.739	0.905	6	50/25
2021/22	0.822	0.874	4	25/15
2020/21	0.643	0.846	3	20/10
2019/20	0.737	0.924	3	30/20

Mulige effekter

Ved å innføre mindre restriktiv forvaltning enn dagens praksis må man anta at høstingsnivåene vil øke. I første omgang vil dette skje i VAD2 hvor lirypeområdene i stor grad ligger utenfor

nasjonalparken. Det er ventet at dette vil ha små konsekvenser for dyrelivet i området. Rødrevne på Varanger har i liten grad ryper i mageinnholdet når de skytes (Ehrich 2024). Studier som har undersøkt diett hos fjellrev finner også i liten grad ryper i deres diett (Elmhagen m.fl. 2000, Elmhagen m.fl. 2002). Vi er kjent med at jaktfalk kan hekke i begge disse områdene, men tror disse i liten grad blir påvirket. Det er ikke grunn til å vente at lirypebestanden vil bli drastisk påvirket av dette eksperimentet. I snitt for de 3 jaktfeltene som inngår vil situasjonen være uendret fra normal jaktforvaltning. Selv om liryper er et veldig viktig byttedyr for dem er det kjent fra Island at jaktfalken kan ha jaktområdene sine opptil 30km fra reirplassen (Olafur Nielsen personlig meddelelse), altså vil de også jakte utenfor jaktfeltene hvor de har sine hekkelokalteter. Vi følger både fjellrev og jaktfalkbestanden på Varanger nøye og vil etter jaktåret 2025/26 kunne evaluere hvordan dette har fungert og dermed grundigere kunne anslå eventuelle konsekvenser.

Varighet

Målsettingen er at prosjektet skal vare i 6 år (2025 - 2030). Vi søker om en prøveperiode på ett år (2025), hvorpå vi mer presist kan evaluere hvordan eksperimentet har fungert og nasjonalparkstyret basert på dette på nytt kan ta stilling til om de ønsker å gi tillatelse til de siste 5 årene.

På bakgrunn av ovenstående beskrivelse søker jeg om tillatelse til å innlemme jaktfeltene NES2 og VAD2 i høstingseksperimentet for liryper som startes opp i Finnmark i 2025.

For utfyllende opplysninger ta kontakt med prosjektleder (tlf: 97657321, epost: eivind.kleiven@nina.no).

Med vennlig hilsen

Eivind Flittie Kleiven
Prosjektleder

Referanser:

Ehrich, D., 2020, Fjellrevmodul COAT Finnmark: Rapport for 2023, [Rapport COAT Varanger Fjellrevmodul 2023.pdf](#)

Elmhagen, m.fl. 2000, Food-niche overlap between arctic and red foxes, *Can. J. Zool.* 80: 1274–1285

Elmhagen, m.fl. 2002, The arctic fox (*Alopex lagopus*): an opportunistic specialist, *J.Zool.* 251, 139-149

Pedersen, Å.Ø. m.fl. 2012. Habitatmodell for lirype i Finnmark – NINA Rapport 845, 36 s.

ST 32/25 Eventuelt